

Summary from previous week

- We make *hamotzi* over two whole loaves in remembrance of the double portion of manna.
- Some authorities hold that one can fulfill the requirement of two loaves with a partially burnt loaf whose burnt portion has not yet been cut off from it.
- Two loaves which became stuck together whilst being baked may be used as *lechem mishneh*, even if they are still attached to each other, although there is a view which disputes this and holds that one must first separate them.
- In the event that one separates them from each other, and they remain whole, they are indeed considered whole loaves, even if one can tell they were joined together.
- Where part of one loaf remains stuck to the other, it is well to remove the piece, so that the loaf to which it is stuck should indeed look whole.
- One should place both his hands on the bread when he makes the blessing corresponding to the ten mitzvos connected with bread.
- Some cut the bottom challah first on Friday night.
- One should not cut the challah before reciting the blessing but some score or mark which challah they are about to cut.
- One should put salt on the challah as a remembrance to the altar (*mizbeach*) on which salt was placed. If it is not possible one can dip into something usually spread on bread or rely on the fact that it contains salt.
- The one who cuts should eat first and then pass the challah on a plate to the other diners. One should not pass by hand, except to a mourner and one should never throw challah.

שמירת שבת כהלכתו נה:יא-יג

יא. לחם פרוס הנתון בתוך שקית — אינו נחשב ללחם שלם (לח).

יב. מותר לצרף ללחם-משנה לחם קפוא שרק עכשיו הוציאוהו מתא-ההקפאה * (לט).

יג. אם אין לו לחם שני ללחם-משנה, יכול הוא לשאול לחם משכנו, לברך ברכת "המוציא" ולבצוע מן הלחם שלו, ולהחזיר לבעליו את שלו (נג).

Shemiras Shabbos Kehilchaso 55:11-13

11. Sliced bread which is held together by virtue of being inside a plastic wrapper is not regarded as a whole loaf. 12. One may use a frozen loaf, which has just been taken out of the freezer, for *lechem mishneh*. * 13. If one is lacking a second loaf for *lechem mishneh*, one may borrow a loaf from a neighbour, say the blessing over bread, cutting one's own loaf, and then return the borrowed loaf to its owner.

* טוב להחמיר ולא להניח לחם קפוא על הפלטה החשמלית (המיוחדת לשבת) כדי להפשירו (מ). אבל מותר להניח קדירה ריקה (או צלחת הפוכה) על פלטה זו וליתן הלחם עליה, או להניחו על מכסה של קדירה שיש בה תבשיל, גם אם היא עומדת על גבי האש (מא), ומכל מקום לא יכסה את הלחם בעודו על המכסה, וכנ"ל, במגבת וכדו', אם אמנם מכסה אותו מכל הצדדים (מב).

* It is better not to put a frozen loaf onto the special electric plate used on Shabbath, in order to defrost, but one may put an empty pot, or an upside-down plate, onto the electric Shabbath plate, and place the loaf on that, or on the lid of a pot containing food, even if it is on the flame. In any event, one should not cover the loaf, for instance with a towel, while it is on the lid, if one indeed covers it on all sides.

Seudah Shelishis 1

שמירת שבת כהלכתו נו:א-ב

א. יהא זהיר מאד לקיים סעודה שלישית בשבת (א), וישתדל לקיים אותה אף כשהוא שבע (ב), וראה להלן סעיף ה. ביו"ט אין נוהגים לאכול סעודה שלישית (ג), ומכל מקום טוב שיאכל פירות במקום סעודה שלישית, או יוסיף תבשיל אחד בסעודת שחרית (ד). ובאחרון של פסח יש שנוהגים כהגר"א שהיה מחבב מאד מצות אכילת מצה, ולכן אף שלא היה אוכל שלוש סעודות בשאר ימים טובים, היה נוטל בו ידים ואוכל מצה במקום סעודה שלישית, מפני חביבות מצות אכילת מצה שזמנה הולך לו (ה).

ב. גם נשים חייבות בסעודה שלישית (ו).

Shemiras Shabbos Kehilchaso 56:1-2

1. One should make a particular point of observing the mitzva of eating a third meal on Shabbat. One should try to do so even if one has already eaten one's fill and is not yet hungry again (but see paragraph 5 below). On Yom Tov, it is not customary to eat a third meal. Nevertheless, one would do well to eat fruit on Yom Tov, in place of a third meal, or to serve an extra dish at the morning meal. There are some who follow the custom of the Vilna Gaon in eating a third meal in the afternoon of the last day of Pesach, but not on any other Yom Tov. He used to wash hands and eat matza, out of his attachment to the mitzva of eating matza on Pesach, the time for which was about to expire.

2. Women too have an obligation to eat the third Shabbath meal.

ג. נוהגים להתפלל תחילה תפילת מנחה (ז), ומכל מקום, אם קשה לו לאכול סעודה שלישית אחרי תפילת מנחה, יכול הוא לאכול אותה קודם תפילת מנחה (ח), ממחצית השעה אחרי חצות היום ואילך (ט). ואף אם הגיע זמן מנחה קטנה, דהיינו שעתיים וחצי (זמניות) לפני הלילה (י), נוהגים להקל ולאכול, ולהתפלל אחרי כן (יא), אלא שיש להיזהר שלא לאחר את זמן תפילת מנחה (יב).

סעודה שלישית שהיא גם סעודת שבע ברכות, לא יסב לאכול אלא אם כן התפלל תפילת מנחה תחילה (יג).

וגם המתפלל מנחה ביחידות, לא יסב לאכול סעודה שלישית לפני שיתפלל תפילת מנחה, אם מיסב לאכול משלוש שעות לפני הלילה ואילך (יד).

Shemiras Shabbos Kehilchaso 56:3

The custom is to say the afternoon prayer before the third Shabbath meal. In any event, a person who finds it difficult to eat the meal subsequent to the afternoon prayer can eat first, from half an hour after [halachic] midday onwards. The practice is to permit this even if it is late in the day, so long as one takes care not to miss the time for the afternoon prayer altogether. If the third Shabbath meal is one at which sheva b'rachot are to be said (and which is, therefore, likely to be more protracted than usual), one should not sit down to eat until one has recited the afternoon prayer. Nor should one do so in the event that one is going to say the afternoon prayer privately, that is to say without a congregation, and is already in the last [halachic] quarter of the day.

ד. לכתחילה יאכל לפחות כזית לחם של סעודה שלישית מבעוד יום (טו). ואולם אם לא עשה כן, מותר לו להתחיל לאכול כל עוד לא שקעה חמה, דהיינו שלפחות יטול ידים ויברך ברכת "המוציא", אף אם לא יספיק לאכול כזית לחם לפני שקיעת החמה (טז), וראה להלן פרק נט סעיפים יא ו-יב. אבל אחרי שקיעת החמה כל בעל נפש לא יטול ידיו ולא יתחיל (יז) לאכול (יח).

Shemiras Shabbos Kehilchaso 56:4

If one can, one should eat at least a ka-zayith of the bread of the third meal before sunset. Where one cannot manage this, one may, nonetheless, start to eat, but one should wash one's hands and pronounce the blessing on the bread prior to sunset. See further Chapter 59, paragraphs 11 and 12. Whoever is anxious to act in the proper manner ought not to wash his hands and start to eat after sunset.**

**In places where Shabbath ends a long time after sunset, there is room for being more lenient and starting to eat a few minutes after sunset.

שולחן ערוך אורח חיים סימן רצט סעיף א

אסור לאכול שום דבר, או אפילו לשתות יין או שאר משקין חוץ ממים, * (א) א <א> משתחשך עד שיבדיל. אבל אם היה (ב) יושב ואוכל (ג) מבעוד יום וחשכה לו, (ד) ב א"צ להפסיק (אפילו משתייה) (ב"י). ואם היה (ה) יושב ושותה וחשכה לו, * צריך להפסיק. (ו) ג <ב> וי"א דה"מ בספק חשיכה, אבל בודאי חשיכה אפילו היה יושב ואוכל פורס מפה ומבדיל וגומר סעודתו. הגה: והמנהג פשוט כסברא הראשונה.

Shulchan Aruch Orach Chaim 299:1

1 It is forbidden to eat anything or even to drink wine — or other beverages except water — (1) from when it becomes dark until Havdalah is made. However, if one (2) sits down to eat (3) while it is still day and then darkness sets in, (4) he need not stop eating (*or even drinking*). (...) But if one (5) sits down to drink while it was still day and then it becomes dark, he must stop. (6) Some authorities maintain that this refers only to interrupting one's meal when it becomes merely doubtfully dark, however, when it becomes definitely dark, even if one sat down to eat while it was still day he must stop eating, spread a cloth over his bread, make Havdalah and only then complete his meal. *Gloss: Common custom follows the first opinion.*

משנה ברורה סימן רצט ס"ק א

(א) משתחשך - ואפילו [א] בספק חשיכה ועיין לעיל בסימן רס"א במ"ב דנקטינן לספק חשיכה תיכף משקעה החמה לענין הדלקת הנרות וכל מלאכה ומ"מ נ"ל דלענין אכילת סעודה שלישית [ב] אם לא אכל מקודם בודאי צריך לאכול אפילו אחר שקיעה [ג] ואפילו לשאר אכילה אם הוא תאב לאכול ולשתות ג"כ אין להחמיר [ד] עד חצי שעה שקודם צה"כ. כתב המ"א דמה שכתב המחבר משתחשך מיירי כשלא התפלל ערבית אבל אם התפלל ערבית אפילו אם התפלל מבע"י [דיש אופן שמותר וכבסי' רצ"ג] חלה עליו חובת הבדלה [ה] ואסור לאכול עד שיבדיל על הכוס:

Mishnah Berurah 299:1

(1) From when it becomes dark. Even when it is only doubtfully dark. See above, Sec. 261, in the Mishnah Berurah, that with respect to kindling lights and all other labours, we follow the ruling that doubtful darkness begins immediately after sunset. However, it appears to me that with respect to eating the third Shabbos meal, if one has not previously eaten it as yet, during that Shabbos, he must certainly eat it even after sunset. One need not also be stringent and forbid eating even other non-obligatory meals, if one feels a need to eat or drink, until a half-hour before the appearance of the stars.

The *Magen Avraham* writes that when the Shulchan Aruch writes "from when it becomes dark," he refers to where one has not yet prayed Ma'ariv. However, if one has already prayed Ma'ariv — although he said the prayer while it was still day [for there is a circumstance where this is permitted, as in Sec. 293], the obligation to make Havdalah has thereby fallen upon him and he may not eat until he has made Havdalah over a cup.